

Присяжнюк Д. А.

студент ОС «Магістр»

Поліський національний університет

Науковий керівник: Ляшенко Р.Д.

к.ю.н., доцент

Місто Житомир

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПРОГАЛИН У ПРАВІ

Розвиток суспільних відносин зумовлює потребу зміни законодавства. Ці зміни відбуваються швидко, відповідно суб'єкт правотворчості не завжди встигає приймати якісні нормативно-правові акти відповідно до принципу правової визначеності. Часто ці зміни є кількісними і не завжди якісними. Цим обумовлена проблема появи прогалин у праві. Однак узгодженість законодавства є важливою умовою функціонування права. Тому необхідні механізми адаптації, які можуть мінімізувати відставання правотворчої діяльності стосовно об'єктивних реалій суспільного життя.

Проблема прогалин у праві завжди привертала увагу науковців. Зокрема, до її дослідження звертались у різні часи: І.Я. Михайловський, Є. Васковський, В. Лазарєв, Н. Вопленко, С. Алексєєв, С. Кечекян, В. Леушин та ін. У правовій доктрині мали місце різні підходи для виявлення та визначення прогалин. О. Скакун зазначає, що юридична прогалина - це повна або часткова відсутність у діючих положеннях необхідних правових норм, що не можна ототожнювати з "юридичною помилкою", що є результатом неправильної оцінки об'єктивних умов і прояву законодавчої волі, яка мала б бути закріплена в нормативно-правовому акті [1, с. 400]. Аналогічно визначає правовий розрив А. Шульга, П. Рабінович та ін. Більшість авторів обґрунтовано ділять прогалини на дві категорії – прогалини у праві та законодавстві.

Крім того, законодавчою прогалиною можна вважати нормативний акт, який регулює суспільні відносини загалом, залишає деякі аспекти цих відносин залишаються без правового регулювання, тоді як вони повинні бути врегульовані.

За відсутності нормативного акта, тобто якщо певні відносини не закріплені в загальній формі, в законі виникає прогалина.

Значна кількість авторів вважає такий поділ умовним. Зокрема, В. Лазарєв зазначає, що "прогалини в законах, в законодавстві - це прогалини в законі і навпаки" [2, с. 8.]. Цю думку підтримують М. Воппенко, С. Алексєєв та інші. Однак різні дослідники ототожнюють різні види прогалин. Тому В. Нерсесянц вважає, що прогалини в законі можуть бути наслідком неминучої затримки законодавства через динамічні суспільні відносини, результат законодавчих помилок тощо. [3, с. 490.] О. Венгеров щодо розвитку цієї тези вказує на те, що прогалини є об'єктивні та суб'єктивні. Об'єктивні прогалини - це прогалини у впровадженні нових соціальних відносин - правовий вакуум; суб'єктивні - це прогалини в недоліках у законодавстві, правових методах тощо [4, с. 268].

М.В. Цвік зазначає, що прогалина в законодавстві - це відсутність регулювання певних суспільних відносин за умови, коли ці відносини мають бути врегульованими з позицій принципів права[5, с. 416].

Таким чином, найважливішою та визначальною ознакою визначення прогалин є загальна вказівка на відсутність правових норм для регулювання існуючих суспільних відносин. Прогалина в праві по суті є недоліком, що виникає через повну або часткову відсутність в ньому правового регулювання суспільних відносин. Ознаками прогалин у праві є: повна або часткова відсутність правового регулювання суспільних відносин; їх оціночний характер, причому позитивна оцінка яких залежить від правосвідомості суб'єктів, що застосовують правові норми; відсутність норм, які повинні регулювати конкретні життєві обставини; об'єктивні життєві ситуації, що з'явилися внаслідок розвитку об'єктивних суспільних відносин, а в окремих випадках внаслідок дій органів законодавчої, виконавчої та судової влади[1, с. 55].

Причини існування прогалин:

1) нездатність законодавця відобразити різноманітність життєвих ситуацій, які потребують правового регулювання (початкова прогалина);

2) нездатність законодавця передбачити виникнення нових життєвих ситуацій внаслідок постійного розвитку суспільних відносин та вживати відповідні заходи для прогнозування цих ситуацій (подальші прогалини);

3) законодавчі помилки в розробці законів та використанні юридичних прийомів.

Прогалини в законі зазвичай виникають тоді, коли виникає конфлікт норм однакової юридичної сили. На нашу думку, дискусійним є питання віднесення до прогалин наступних випадків: кваліфіковане мовчання з боку законодавця, якщо він утримується від прийняття норми; свідоме апелювання до розсуду суб'єктів правозастосування, коли законодавці очікують на конкретизацію законодавчої волі через акти правозастосування.

Вважаємо, що відсутність правової норми може не вказувати на прогалину, оскільки теорія права передбачає, що правове регулювання не охоплює і не повинно охоплювати всю різноманітність суспільних відносин. Разом з тим, лише законодавець може усунути прогалину. У правозастосовній практиці існують певні стандарти подолання прогалин у праві. Мирозділяємо думку В. Пригоцького, що прогалина у праві є дефектом системи права, подолати прогалину уповноважений лише суб'єкт правотворчості, а суб'єкт правозастосування може її лише подолати [7, с. 137].

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права / Пер. з рос. Х., 2001. 656 с
2. Лазарев В.В. Пробелы в праве и пути их устранения. Москва: Юрид. лит., 1974. 184 с.
3. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства. М.: Издательская группа НОРМА – ИНФА, 1999. 552 с.
4. Венгеров А.Б. Теория государства и права. М., 2000. 528 с.
5. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
1. Колотова О.В. Відмежування прогалин у праві від суміжних правових явищ. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 55-59.
2. Пригоцький В. Щодо прогалин права як детермінант виникнення адміністративно-господарського спору, їх виявлення та подолання. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С.137-140.